

5. V prípade medzinárodného kongresu určiť jeden oficiálny jazyk alebo zabezpečiť simultánne tlmočenie.
6. Zvážiť vytvorenie osobitnej sekcie len pre doktorandov.

Andrej Šolkay
Katedra humanitných vied
FMK UCM v Trnave
nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava

AK TO MYSLÍME S FILOZOFIOU NAOZAJ VÁŽNE, TAK AKO ĎALEJ, SLOVENSKÍ FILOZOFI?

Ako podpredsedníčka výboru SFZ som sa rozhodla reagovať na kritiku 3. slovenského filozofického kongresu, práve uverejnenú vo Filozofii, ktorej autorom je Andrej Šolkay. A keďže jeho kritika, ako ste si prečítali, sa týka širších súvislostí než len kritiky práve uskutočneného kongresu, aj ja chcem apelovať pomocou podobného zverejnenia tejto svojej odpovede na našu filozofickú verejnosť kvôli ďalším slovenským filozofickým perspektívam.

Ako odborníčka na klasickú čínsku filozofiu chcem si v úvode pripomenúť tradičným čínskym axiologickým názorom, že každá pravda má vždy súčasne svoje dve hodnotové stránky, jinovú i jangovú (v našej terminológii teda kladnú i zápornú). Cieľom autorovej kritiky predsa len asi bolo aj tak trochu konkrétne niekomu ublížiť (pretože všetkému tomuto predchádzalo hneď po jeho príchode na kongres podráždené vzopretie sa pána Šolkaya zaplatiť konferenčný poplatok a podriať sa akýmkoľvek ďalším povinnostiam účastníkov kongresu, čo pochopiteľne v nás vyvolalo nemilý údiv). Veď ak nám napríklad vytýka nezabezpečenie oficiálnych prekladateľov, nuž ak by sa boli odmietli tak ako on podieľať sa na finančných výdavkoch spojených s prenájomom Smolenického hradu aj ostatní účastníci kongresu a ak by (tak ako on) aj oni každý deň odkiaľsi dochádzali iba na prednášky, tak by sa toto dôležité filozofické podujatie bolo zvrhlo na obyčajný „holubník“ a organizátori by nemali peniaze ani na zaplatenie prenájmu konferenčných miestností! Nuž, uvažovať o zabezpečení a zaplatení tlmočníkov pri dnešných cenách a pri úplne minimálnom krytí jeho výdavkov nejakými sponzormi, ochotnými poskytnúť na slovenský filozofický kongres aspoň aké-také finančné prostriedky, by bolo nanajvýš naivné! Radšej by som chcela nadviazať na jangovú hodnotu jeho kritiky a zareagovať najmä na ňu. Ťnou je jeho snaha „iniciovať aj nejakú pozitívnu zmenu do budúcnosti“, o ktorú (ak slovenská filozofia nemá zostať v stojatých vodách, či dokonca rezignovať na svoju

doterajšiu úroveň), nám všetkým musí naozaj predovšetkým ísť. A z tohto hľadiska aj ja prijímam jeho kritiku ako veľmi užitočný akt.

Preto k jeho prvej výhrade – **nedostatku času na diskusiu** – by som chcela poznamenať (po svojich skúsenostiach získaných v priebehu posledných pätnástich rokov na mnohých veľkých svetových medzinárodných podujatiach, akými boli a sú napríklad konferencie Európskej asociácie čínskych štúdií (EACS) či svetové orientalistické i filozofické kongresy), že nielen v minulom storočí, ale ešte aj v prvých rokoch tohto nášho nového storočia zápasili asi všetky svetové fóra tohto druhu s podobným problémom: konferencií i kongresov sa chcelo zúčastniť stále viac a viac ľudí a aj keď to boli väčšinou úplné mega-podujatia (akými sú napríklad orientalistické a filozofické svetové kongresy, na ktorých sa aktívne zúčastňuje až okolo dvetisíc účastníkov), priestoru na prednesenie ich príspevkov i následnú diskusiu bolo stále menej a menej. Aby som to konkretizovala: Ešte začiatkom 90. rokov na konferenciách EACS i svetových orientalistických kongresoch mal jeden účastník na svoj príspevok vymedzenú celú pol hodinu a desať minút potom na diskusiu, v polovici 90. rokov už len dvadsať minút na prednášku a desať na diskusiu a v prvých rokoch 21. storočia väčšinou už len štvrt'hodinu na prednášku a päť minút na diskusiu (napríklad na 34. svetovom kongrese orientalistov v Montreali či na 21. svetovom filozofickom kongrese v Istanbule). Väčšinou to však organizátori jednotlivých sekcií na týchto nedávnych kongresoch vyriešili krátkou spoločnou diskusiou po skončení jedného bloku prednášok a v nej obvykle na väčšinu príspevkov potom už nezostal vôbec nijaký čas. Áno, súhlasím s pánom Školokayom, že je to absurdné, ale takto to donedávna nielen u nás, ale asi všade vo svete bolo!

Pred tromi rokmi na svetovom filozofickom kongrese v Istanbule ma však v sekciách vymedzených pre čínsku filozofiu nesmierne prekvapila jedna akoby úplne nová iniciatíva ich organizátorov, amerických filozofov čínskeho pôvodu, ktorá akoby zároveň „zabila dve muchy jednou ranou“. Zabezpečila totiž **kvalitu príspevkov** a zároveň poskytla aj dodatočný priestor na dlhšiu diskusiu, a to dokonca omnoho účinnejšiu na postrehy. Ich iniciatíva spočívala v tom, že všetci, ktorí sa chceli do týchto sekcií so svojimi príspevkami prihlásiť, museli pol roka vopred poslať príslušným profesorom (vybratým organizátormi kongresu na zostavenie týchto sekcií) nielen presný názov príspevku, ale aj jeho rozsiahlejší abstrakt spolu s jednotlivými hlavnými tézami. V priebehu nasledujúceho mesiaca z nich príslušní profesori vybrali tie najzaujímavejšie a z ostatných prihlásených do tej-ktorej sekcie vybrali pre každú tému po dvoch oponentoch. Autorom vybratých príspevkov potom oznámili, že svoju prednášku v rozsahu šiestich až siedmich strán im majú najneskôr štvrt' roka pred zahájením kongresu poslať, aby ju tí-ktorí vybratí oponenti mali čas posúdiť a napísať na ňu svoje oponentské posudky. Každý prednášajúci potom najmenej týždeň pred kongresom dostal posudky na zváženie, a mal teda čas pripraviť si na ne svoje reakcie. Zároveň si na zverejnené názvy prednášok mohli vypracovať svoje diskusné príspevky aj ďalší záujemcovia, ktoré, ak do problematiky vniesli nové svetlo, mali mať tiež nádej na publikovanie. Nuž, keď potom na kongrese v Istanbule sekcia takéhoto druhu začala prebiehať, nestačila som sa čudovať: V dvojhodinovom intervale

príslušnej sekcii odznali namiesto obvyklých šiestich prednášok len dve, ale zato dôkladne pripravené a s vedomím, že vzápätí si poslucháči vypočujú aj ich oponentské posudky. Po odznení prednášky i oponentských posudkov dostal prednášajúci krátky čas na prípadnú obhajobu a potom zbytok hodiny zostal na širokú diskusiu. Napríklad v sekcii Ancient East and Contemporary West: Divergence and Consonance (Staroveký Východ a súčasný Západ: odlišnosti a zhody) vystúpili dvaja prednášajúci: Sin Yee Chan z USA s prednáškou *The Personal is Political: Confucianism and Liberal Feminism* (Byť jednotlivcom je zároveň byť štátnickým: konfucianizmus a liberálny feminizmus) a Sean Heismann z USA s prednáškou *The Ten Thousand Things from the Point of View of Eternity: A Comparison of the Early Wittgenstein and Chuang-tzu* (Desaťtisíc vecí vševorstva z hľadiska večnosti: Komparácia ranného Wittgensteina s Čuang c'om) a spolu s nimi štyria oponenti: Cristal Huang z Tchajwanu, Xinyang Jiang z USA, Matthew Morgan z USA a Anja Steibauer z Veľkej Británie. Pritom niektorí z oponentov boli mladí no, ako sa ukázalo, veľmi perspektívni a jasne rozmyšľajúci doktorandi. Posudky samozrejme neboli len do neba vynášajúce alebo naopak pod čiernu zem zhadzujúce, ale naozaj veľmi objektívne a tvorivo sa s prednáškami dopĺňajúce. Myslím, že nikto zo zúčastnených neobišiel zle: ani tí, ktorým ich prednášky nevybrali, ale zato ich vybrali za oponentov, ani tí, ktorých prednášky do programu zaradili, ale zato ich dali oponovať naslovo vzatým oponentom. Nuž a keď po odznení toho všetkého započala voľná diskusia, musím sa priznať, že to vo mne vyburcovalo (podobne ako v mnohých ďalších poslucháčoch) aj citovú zaangažovanosť v obhajobe danej problematiky, pretože ma to provokovalo hľadať ešte ďalší pohľad na vec a z toho pohľadu dať alebo nedať za pravdu alebo prednášajúcemu, alebo jeho oponentovi. Nakoniec si všetci prišli na svoje a všetci si zažili aj trochu slávy. No priučili sa aj trochu pokore a určite sa zbavili akejkol'vek hlúpej arogantnosti, ktorá sa s filozofiou rozhodne snúbiť nemá.

Možno namietnete, že v našich slovenských podmienkach by sa takýto spôsob organizovania sekcií neujal, pretože nikto z profesorov a docentov by sa na takýto kongres so svojou prednáškou neprihlásil z obavy, aby ho jeho kolega-oponent náhodou verejne pred všetkými nedajbože nestrápnil. Nuž, možno by sa zo začiatku nikto z nich neprihlásil (ale aj to by hovorilo za všetko), ale postupne by takto vyrástol nový druh účastníkov, ktorých kvalita by sa pretavila vo vare každého ďalšieho podobného podujatia. Pretože ten, kto je na jednom takom podujatí prednášajúci, môže sa stať hneď na ďalšom oponentom a roly sa vzájomne vymenia a začne sa tvoriť nová zaujímavá kvalita všestranne obrodzujúceho filozofického dialógu. Zároveň, ako som sa mala možnosť presvedčiť hneď v ďalšom roku na 78. výročnej konferencii západnej časti Americkéj filozofickej Asociácie v Pasadene v Los Angeles, celá táto filozofická mega-akcia sa konala už iba takýmto spôsobom. Do programu tam boli vybraté len dve tri prednášky zároveň vždy s dvoma ba, dokonca i s tromi oponentskými vystúpeniami a celé to malo tak úžasne kolegiálnu atmosféru, že to tam vrelo ešte aj mimo prednáškových miestností ako v jednom veľkom rodinnom úli, v ktorom každý s každým na každom mieste veľmi plodne diskutoval. Konferencia sa konala v jednom veľkom hoteli Hilton, kde asi všetci vydržali od začiatku až do kon-

ca, lebo málokto si nechal ujsť také vzrušujúce debaty, aké sa tam vzájomne konali. Nechcem byť prorokom, ale mám dojem, že všetky veľké filozofické podujatia sa idú konať vo svete v budúcnosti už iba takýmto spôsobom, a ak na nich budeme chcieť uspieť, mali by sme si už aj doma na to privykať.

V závere sa chcem ešte v stručnosti vyjadriť k dvom veciam: k vystúpeniu pani profesorky Wei Xiaoping (Wej Siaopching) a k návrhu vytvorenia osobitnej sekcie pre doktorandov, pretože k počtu oficiálnych rokovacích jazykov som sa vyjadrila už v úvode skonštatovaním, že v našej súčasnej slovenskej situácii organizovania filozofických kongresov na zaplatenie tlmočníkov peniaze jednoducho nemáme.

Úroveň kongresu obvykle určuje aj kvalita pozvaných zahraničných hosťov. Kľúčom k výberu zahraničných hostí tohto kongresu bol výber troch reprezentantov najpoprednejších súčasných svetových filozofií, americkej, ruskej a čínskej, a ich najtypickejších súčasných reprezentácií: amerického pragmatizmu, ruskej filozofickej komparativistiky a čínskeho marxizmu. Riaditeľka Oddelenia súčasného čínskeho marxizmu Filozofického ústavu Čínskej akadémie spoločenských vied v Pekingu upútala moju pozornosť na svetovom kongrese v Istanbule svojou veľmi úspešnou prednáškou *China's Historical Transition and the Globalization (Čínske historické premeny a súčasná globalizácia)* i následnou veľmi podnetnou diskusiou. Môžem ubezpečiť pána Školokay, že pani Wei Xiaoping vôbec nemá problémy ani s angličtinou, ani s nemčinou a že po predchádzajúcom svojom dlhšom pobyte v Berlíne má momentálne k dispozícii Marxove rukopisy aj v amsterdamskom archíve (kde nakoniec časť jeho rukopisnej pozostalosti po dlhom sťahovaní z miesta na miesto skončila) a podrobne tam študuje pre zorientovanie sa v nesfalšovanom Marxovom filozofickom odkaze mnohé jeho tam archivované originály. V Smoleniciach však po skončení Shustermanovej prednášky nastala pre ňu dosť šokujúca situácia: časť ľudí sa zodvihla a pred započatím jej prednášky zo sály odišla. Zároveň tam zavládlo napätie aj s problémom tlmočenia jej prednášky. (Ja nie som odborníčka na marxizmus, a teda som oznámila, že jej prednášku tlmočiť nebudem. Navyiac, posledné dni pred kongresom som venovala podstatnej časti prekladu Shustermanovej prednášky do slovenčiny, keďže v nej použil veľa citácií z konfucianizmu, a teda veľmi mi záležalo na tom, aby účastníci kongresu nemali tieto citácie z druhej ruky, cez ich čiastočné zdeformovanie v angličtine. Prednáške profesorky Wei Xiaoping som sa teda naozaj nemala čas venovať, nie to ju preložiť do slovenčiny.) Nuž, škoda, že sa tam nenašiel nikto z našich marxológov (ktorí, dúfam, ešte úplne nevymreli), aby sa na tlmočenie tejto prednášky podujal. Všetko to ju vnútorne veľmi zneistilo a neubránila sa pocitu určitej averzie voči nej. Mala teda čo robiť, aby sa z tohto šoku dostala, a to, žiaľ, ovplyvnilo aj kvalitu jej následného vystúpenia. Ja som si však z toho odniesla poučenie: Slovenská filozofická verejnosť asi ešte nie je na čínskych hosťov pripravená a ak sa má k nim už vopred začať správať negatívne, tak radšej jej už nijakého čínskeho hosťa nikdy viac neprítiahnem. Lebo predovšetkým my sme ako publikum pred ňou neobstáli!

Najnovšou novinkou aj posledného svetového filozofického kongresu aj konferencií Americkej filozofickej asociácie bolo už popri inom aj to, že ich mladí účastníci

ci čiže študenti a doktorandi mali možnosť zasahovať nielen do všetkých diskusií, ale zároveň sa mali možnosť zúčastniť na týchto podujatiach aj svojimi prednáškami, a to v špeciálnych sekciách „budúcich svetových (či amerických) filozofov“, ktorých témy si sami zostavovali a oni určovali aj ich priebeh. Boli to výborné podujatia, pretože tam mohli byť ich starší kolegovia iba tichými poslucháčmi a tak prednášajúci, ako aj ich oponenti i diskutéri mohli byť iba ich rovesníci. Lenže zároveň sa tam v tom ich vare formovala a formuje už aj budúca tvár svetovej (či americkej) filozofie. A to by aj u nás stálo za to, vziať si z toho príklad, pretože je naozaj hodný nasledovania.

Dalo by sa na tieto témy ešte veľa povedať, ale už aj tak som d'aleko prekročila limit svojho pôvodného zámeru, a preto viac sa už k ničomu vyjadrovať nebudem.

Marina Čarnogurská

Mgr. Marina Čarnogurská, CSc.
Kabinet orientalistiky SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
SR